

รูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ

กรณีศึกษา: กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย

Enhancing Positive Power to Reduce Economic Disparity:

A Case Study of Informal Elderly Workers in Chiang Rai Province

ทิพวรรณ เมืองใจ¹ ตองรัก จิตรบรรเทา² จามรี พระสุนิล³ และ นาวิน พรหมใจสา⁴
Tippawan Moungrajai¹, Tongrak Jitbantao², Jamaree Prasunin³ and Nawin Promjisa⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ โดยใช้กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงรายเป็นกรณีศึกษานั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพลังทางบวก และเพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกที่จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงรายได้ เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ การวิจัยแบบผสมผสาน 2 ประเภท ได้แก่ การวิจัยเชิงทดลอง และการวิจัยเกี่ยวกับจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน บุคลากรทางการแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา หน่วยงาน และแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบ ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการพัฒนาและฝึกอบรม ผลการศึกษา พบว่า ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยทางบวกระดับปานกลาง 3.45 (S.D.=0.95) โดยการตัดสินใจด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M=3.51 S.D.=0.99) และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่ำสุด (M=3.37 S.D.=0.94) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (70.40%) อายุ 60-69 ปี (48.80%) อาศัยในอำเภอเมืองเชียงราย (18.80%) จบประถมศึกษา (26.80%) สมรสแล้วอยู่ด้วยกัน (51.20%) อาชีพหลัก คือ เกษตรกร (28.00%) และรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน (28.20%) และขั้นตอนที่ 2 พบว่า โปรแกรมฝึกอบรม 12 ครั้ง เน้น 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน การตัดสินใจด้วยตนเองผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีคุณค่า และความเชื่อมั่น ก่อนการทดลอง ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 3.18 (S.D.=0.36) หลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม

¹ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹ Lecturer, Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

² Associate Professor, Ph.D., Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

³ Assistant Professor, Ph.D., Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

⁴ Associate Professor, Ph.D., Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

* Corresponding author: jtongrak@gmail.com

3.98 (S.D.=0.33) และการติดตามผล ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 4.49 (S.D.=0.12) ผลการวิเคราะห์ One-Way ANOVA พบว่า ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวมในทุกองค์ประกอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ดังนั้น กล่าวได้ว่าโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการช่วยเสริมสร้างพลังทางบวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การเสริมสร้างพลังทางบวก ความเหลื่อมล้ำ แรงงานนอกระบบ ผู้สูงอายุ

Abstract

Research on the Enhancement of Positive Power to Reduce Economic Disparity: A Case Study of Informal Elderly Workers in Chiang Rai Province aims to explore the context and relevant situations related to positive power and to develop a model for enhancing positive power that can effectively reduce economic disparity among informal elderly workers in Chiang Rai Province. This mixed-methods research involves two types: experimental study and psychological-behavioral research. The sample group comprises 250 individuals, including community leaders, medical professionals, psychology experts, organizations, and informal elderly workers. In Step 1, interviews were conducted, and in Step 2, development and training methods were employed. The study found that in Step 1, the sample group had a moderate average positive power score of 3.45 (S.D.=0.95), with the highest scores in self-decision-making ($M=3.51$, S.D.=0.99) and the lowest outcomes ($M=3.37$, S.D.=0.94). Primarily, participants were female (70.40%), aged 60-69 years (48.80%), residing in Mueang Chiang Rai District (18.80%), with primary education completion (26.80%), married (51.20%), and working in agriculture (28.00%) with a monthly income below 5,000 Baht (28.20%). In Step 2, a 12-session training program focused on five core components: self-perceived ability, self-decision-making, outcomes, value, and confidence. The overall average positive power score increased from 3.18 (S.D.=0.36) before the experiment to 3.98 (S.D.=0.33) post-experiment, and the follow-up analysis showed an average score of 4.49 (S.D.=0.12). One-way ANOVA analysis indicated statistically significant differences ($p < .05$) in average positive power scores across all components, demonstrating the effectiveness of the integrated psychological training program in enhancing positive power.

Keywords: Enhancing Positive Power, Economic Disparity, Informal Labor, Elderly Individuals

บทนำ

ประชากรไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเพิ่มของประชากรลดลง มีการลดลงของอัตราการตาย เนื่องจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ การดูแลเอาใจใส่สุขภาพของประชาชนการมีบุตรหรือจำนวนบุตรลดลง ส่งผลให้ประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ และจากเดิมที่ประชากรวัยเด็กต้องพึ่งพิงประชากรวัยแรงงานมากกว่าผู้สูงอายุ กลายเป็นประชากรวัยผู้สูงอายุมีการพึ่งพิงประชากรวัยแรงงานมากกว่าประชากรวัยเด็ก ดังจะเห็นได้จากสถิติสัดส่วนของผู้สูงอายุมีเพิ่มขึ้นมาก โดยประเทศไทยมีจำนวนประชากรเพิ่มสูงขึ้นในกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี 2549 จำนวน 6 ล้านกว่าคนเป็น 9 ล้านกว่าคน ในปี 2557 นอกจากนี้จากการศึกษาของ ปัทมา ว่าพัฒน์วงศ์ และปราโมทย์ ประสาทกุล ได้กล่าวไว้ว่า การมีผู้สูงอายุจำนวนมากกว่าจำนวนเด็กจะทำให้เกิดปรากฏการณ์มีผู้สูงอายุมากกว่าเด็ก โดยพิจารณาจากดัชนีผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี 2548 ดัชนีผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยในปี 2511 มีผู้สูงอายุ 11 คนต่อเด็ก 100 คน ในปี 2553 มีผู้สูงอายุ 57 คนต่อเด็ก 100 คน และคาดการณ์ว่าในปี 2578 จะมีผู้สูงอายุ 174 คนต่อเด็ก 100 คน ทำให้เกิดการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ จากเดิมที่ประชากรวัยเด็กต้องพึ่งพิงประชากรวัยแรงงานมากกว่าผู้สูงอายุ กลายเป็นมีการพึ่งพิงของผู้สูงอายุมากกว่าประชากรวัยเด็ก นอกจากนี้ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ.2557 พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ โดยในภาคเหนือมีอัตราผู้สูงอายุต่อประชากรสูงที่สุด จากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้รัฐบาลจะต้องเพิ่มจัดสรรสวัสดิการในเรื่องความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัย และสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้ทันกับการเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วของผู้สูงอายุ (Patama and Pramote, 2011) ในด้านปัญหาของผู้สูงอายุ พบว่า มีผู้สูงอายุหลายครอบครัวที่ขาดโอกาสการส่งเสริมสุขภาพ เนื่องมาจากข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจที่ต้องต้องเลี้ยงดูตนเอง ไม่มีบุตรหลานเลี้ยงดู (Yawavaluk, 2011) ผู้สูงอายุบางรายประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัว (Lek, 2006) ซึ่งในปัจจุบันจะพบว่า มีปัญหาหลาย ๆ ด้านเกิดกับผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ไม่มีญาติพี่น้อง ลูกหลานดูแล ขาดความอบอุ่น จำนวนประชากรในวัยทำงานต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ ร่างกายไม่แข็งแรง ทрудโทรมตามอายุ การขาดรายได้ที่จะเข้ารับการรักษาพยาบาล ไม่มีสวัสดิการในการรักษาพยาบาล สภาพชีวิตความเป็นอยู่ย่ำแย่ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในกลุ่มผู้สูงอายุ และยังเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังคงใช้แรงงานนอกระบบอยู่ด้วย ยิ่งจัดเป็นกลุ่มเปราะบางและด้อยโอกาสทางสังคม ตามที่มีการวิเคราะห์ไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) (Office of the National Economic and Social Development Council, 2017) ทั้งนี้ แรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบที่ยังขาดระบบการคุ้มครองทางสังคมและการคุ้มครองทางแรงงาน และพบประเด็นปัญหาความเหลื่อมล้ำที่มีลักษณะแตกต่างไปจากกลุ่มแรงงานนอกระบบอื่น ๆ ที่สามารถใช้กลไกของกฎหมาย การคุ้มครองแรงงาน อาทิ ค่าจ้าง ความปลอดภัยในการทำงาน สวัสดิการต่าง ๆ ได้ ดังนั้น การกระจายรายได้สำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย จำเป็นจะต้องพิจารณาในมิติที่กว้างมากกว่ากลุ่มแรงงานนอกระบบอื่น ๆ โดยเฉพาะเรื่องของความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจะปรากฏความไม่เท่าเทียมกันใน 3 ด้าน คือ 1) ความไม่เท่าเทียมกันในรายได้และทรัพย์สิน 2) ความไม่เท่า

เทียมกันในการบริโภค และ 3) ความไม่เท่าเทียมกันในการตัดสินใจทำการผลิตและการแบ่งสรรมูลค่าเพิ่มอันเกิดจากการผลิต เพื่อการดูแลและคุ้มครองแรงงานนอกระบบกลุ่มนี้

จากสถานการณ์ข้างต้น ทำให้แรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จะต้องมีการปรับตัว และ พึ่งระวังด้านสภาพร่างกาย เนื่องจากความเสื่อมถอยของสมรรถภาพตามช่วงวัย และการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เช่น การลดลงของกำลังกล้ามเนื้อสูงสุด การควบคุมท่าทางและความสมดุลร่างกาย การนอนหลับ การควบคุมอุณหภูมิร่างกาย สายตา และการได้ยิน (Wiwat, 2010) ซึ่งอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุจากการทำงานได้ นอกจากนี้ สภาพจิตใจของผู้สูงอายุก็น่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เนื่องจากปัจจุบันพบผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากที่เป็นโรคเครียด มีอาการวิตกกังวล โดยสาเหตุของปัญหาด้านสุขภาพจิตนั้นมาจากการอยู่ในสภาวะของการไร้บทบาท (Rolelessness) การสูญเสีย (Loss) สิ่งสำคัญของชีวิต ความกังวลเกี่ยวกับความตาย (Death) (Chatthanathan, 1997) รวมถึงความมั่นคงด้านสุขภาพ และการเจ็บป่วย ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ (Tangchonlatip, 2007) ทั้งสิ้น

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะด้านกำลังแรงงานจะมีแรงงานสูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานเพิ่มขึ้น ซึ่งแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุจะพบปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพลังทางบวกของแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตและมีหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ และตอบสนองต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและสอดคล้องต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals (SDGs) เป้าหมายที่ 10 : ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ รวมไปถึงการรองรับเมืองสังคมปิงฉิมวัยจังหวัดเชียงราย

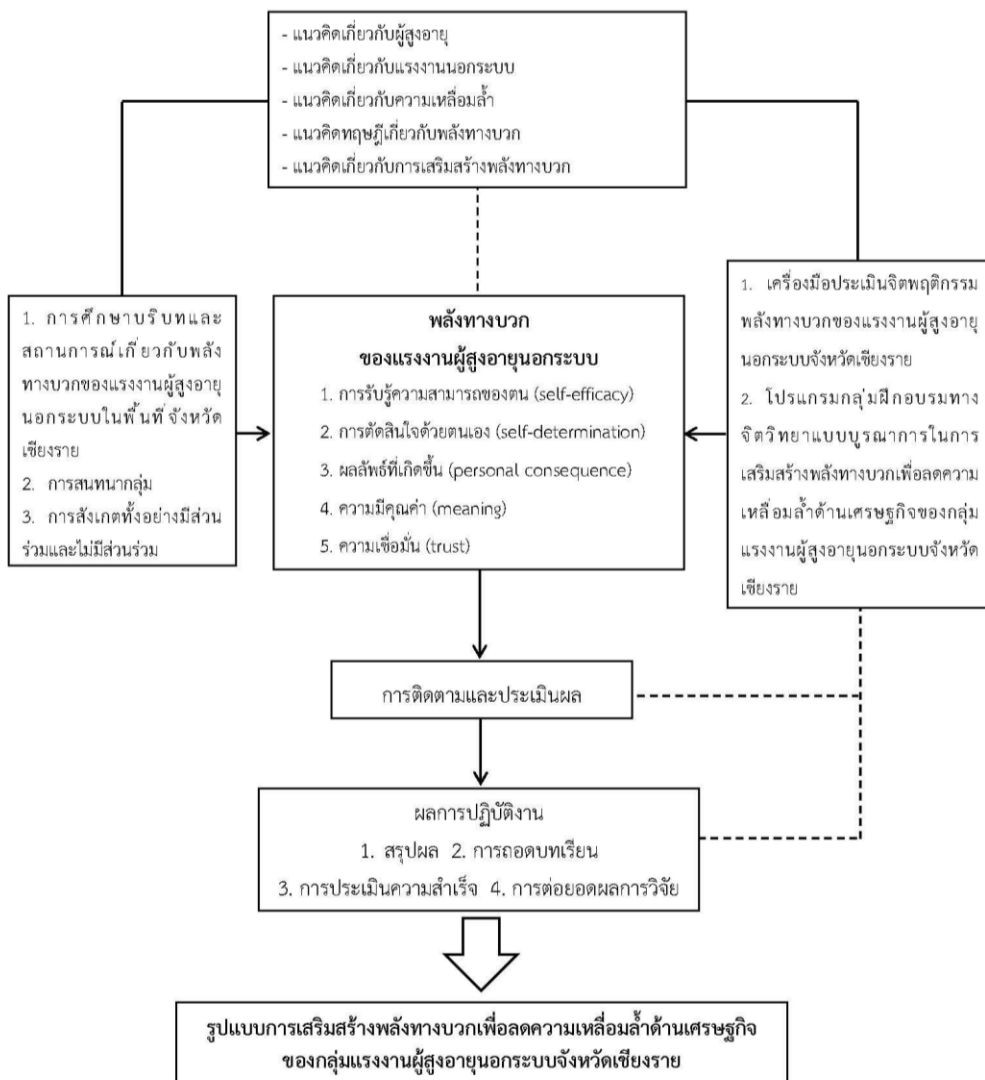
ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย ให้สามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการต่อยอดสู่การวิจัยในพื้นที่และบริบทที่แตกต่างกันออกไปทั้งในระดับ ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย โดยการวิจัยแบบผสมผสาน 2 ประเภท ได้แก่ การวิจัยเชิงทดลอง และการวิจัยเกี่ยวกับจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน บุคลากรทางการแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา หน่วยงาน และแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบ ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการพัฒนาและฝึกอบรม ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิดในการวิจัยที่แนบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย ด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งเป็นการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบในจังหวัดเชียงราย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้ จะจำแนกออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ และขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย รายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 266,375 คน (Chiang Rai Provincial Labour Office, 2021)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย รายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) จำนวน 250 คนที่ได้รับการยอมรับในด้านแรงงาน ผู้สูงอายุ การแพทย์และการสาธารณสุข จิตวิทยา รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนากลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ ได้แก่ ผู้นำชุมชน บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ และแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ ซึ่งผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่

- 1.1 ผู้นำชุมชน จำนวน 50 คน
- 1.2 บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข จำนวน 50 คน
- 1.3 ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 50 คน
- 1.4 หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ จำนวน 50 คน
- 1.5 แรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ จำนวน 50 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 500 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) ตามตารางขนาดของตัวอย่างที่ควรเลือกจากประชากร Yamane (1976, p. 886 อ้างถึงใน Chusri, 2015, p. 62) เนื่องจากต้องการให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมทุกตำบล จำนวน 18 ตำบล ผู้วิจัยจึงใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม Cluster เป็นตำบล จำนวน 18 ตำบล และนำประชากรของแต่ละอำเภอมาเฉลี่ยแบบใช้วิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาการพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย เป็นกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีคะแนนเฉลี่ยของพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา และสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการ จำนวน 50 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบ และขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย รายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบ คือ พลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบ ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตน (self-efficacy) การตัดสินใจด้วยตนเอง (self-determination) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (personal consequence) ความมีคุณค่า (meaning) และความเชื่อมั่น (trust)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย

ตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะเชิงบวกของผู้ให้คำปรึกษาสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ได้แก่ (1) ตัวแปรจัดกระทำ ประกอบด้วย กลุ่มฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการ และ (2) ตัวแปรตาม ประกอบด้วย พลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบ ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตน การตัดสินใจด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีคุณค่า และความเชื่อมั่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

1. ประเด็นการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นประเด็นการสนทนากลุ่มที่มีรูปแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ด้วยข้อความที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ

2. แบบสอบถามพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ด้วยข้อความที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล รายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อตรวจสอบคุณภาพของกลุ่มฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบในจังหวัดเชียงราย พิจารณาค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ การเลือกใช้ทฤษฎีและเทคนิค และขั้นตอนการฝึกอบรมกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และใช้สูตรคำนวณค่าเฉลี่ยเพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้อง

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการฝึกอบรม เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบในจังหวัดเชียงรายก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลของกลุ่มทดลอง ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำชนิดหนึ่งทาง (One-Way ANOVA Repeated Measurement) (Stevens, 2002, p. 455) และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่และการทดสอบภายหลัง (Post Hoc Test) ของค่าเฉลี่ยพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบจังหวัดเชียงรายโดยรวมและรายองค์ประกอบก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลโดยใช้วิธี Least Significant Differences (LSD) (Stevens, 2002, p. 462)

สรุปผลการวิจัย

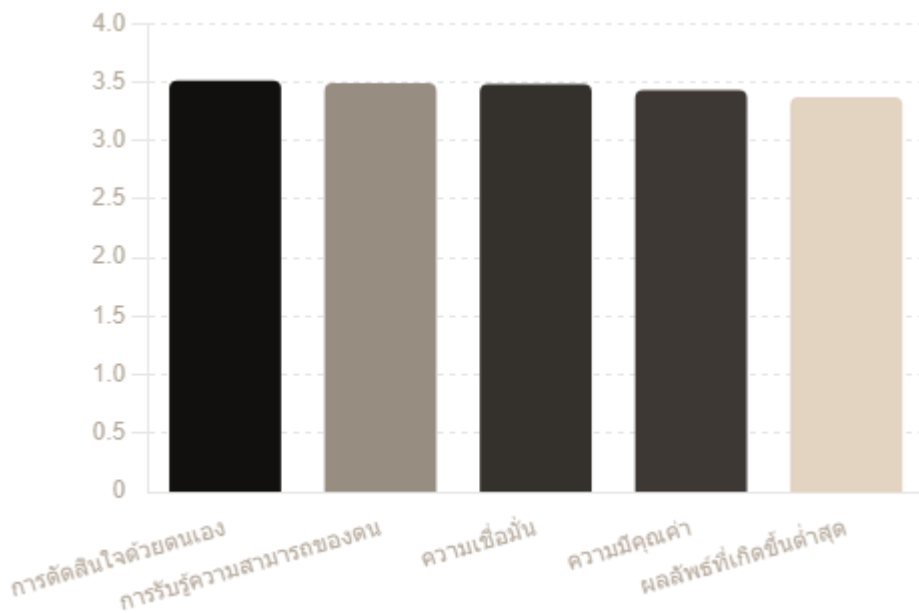
ผู้วิจัยจะสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบ และขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบจังหวัดเชียงราย สรุปผลการวิจัยเป็นดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบ

ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้นำชุมชน บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และแรงงานผู้สูงอายุในระบบ รวม 250 คน ทั้งนี้ ได้เปรียบเทียบประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มกับแนวคิดพลังทางบวกของ Whetten & Cameron (2016) ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน การตัดสินใจด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีคุณค่าและความเชื่อมั่น พบว่าทุกด้านมีความสอดคล้องกัน สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.40 มีอายุระหว่าง 60 – 69 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.80 อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองเชียงราย คิดเป็นร้อยละ 18.80 สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 26.80 มีสถานภาพสมรสแล้วอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 51.2 อาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 28.00 และมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 28.20

สำหรับผลการศึกษาพลังทางบวก พบว่า ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 3.45 (S.D. = 0.95) อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ ค่าเฉลี่ยของแต่ละองค์ประกอบ เป็นดังนี้ การตัดสินใจด้วย

ตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M=3.51$ $S.D.=0.99$) การรับรู้ความสามารถของตน ($M=3.49$ $S.D.=1.00$) ความเชื่อมั่น ($M=3.48$ $S.D.=1.01$) ความมีคุณค่า ($M=3.43$ $S.D.=0.98$) และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่ำสุด ($M=3.37$ $S.D.=0.94$) และเมื่อจำแนกตามองค์ประกอบ จะเห็นว่าองค์ประกอบของพลังทางบวกทั้ง 5 องค์ประกอบดังกล่าว มีค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน แต่องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยพลังทางบวกมากที่สุด คือ การตัดสินใจด้วยตนเอง รองลงมา คือ การรับรู้ความสามารถของตน ความเชื่อมั่น ความมีคุณค่า และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่ำสุด ซึ่งฉายภาพให้เห็นว่า การที่ผู้สูงอายุมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองช่วยส่งเสริมความรู้สึกมั่นใจและการยอมรับตนเอง การรับรู้ถึงความสามารถของตนเองช่วยให้ผู้สูงอายุมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและมีความมั่นใจในการเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพลังทางบวก การที่ผู้สูงอายุมีความเชื่อมั่นในตนเองช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และทำให้พวกเขามีความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก การที่ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าและมีความสำคัญในสังคมช่วยเสริมสร้างพลังทางบวก การได้รับการยอมรับและการเคารพจากผู้อื่นทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าเขายังมีบทบาทและมีความสำคัญในสังคม และแม้้องค์ประกอบนี้จะมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุด แต่ก็ยังเป็นส่วนสำคัญของพลังทางบวก การที่ผู้สูงอายุสามารถมองเห็นผลลัพธ์จากการกระทำและการตัดสินใจของตนเองช่วยเสริมสร้างความรู้สึกภูมิใจและความมีคุณค่า ตามภาพ 2

ภาพที่ 2 พลังทางบวกจำแนกตามองค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย

โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ นอกระบบในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย การฝึกอบรม 12 ครั้ง แต่แต่ละครั้งใช้เวลา 1.5-2 ชั่วโมง โดยเน้น 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน การตัดสินใจด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีคุณค่า และความเชื่อมั่น การตรวจสอบคุณภาพโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พบว่ามีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.50 ที่แสดงถึงความเหมาะสมในการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อ ลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ

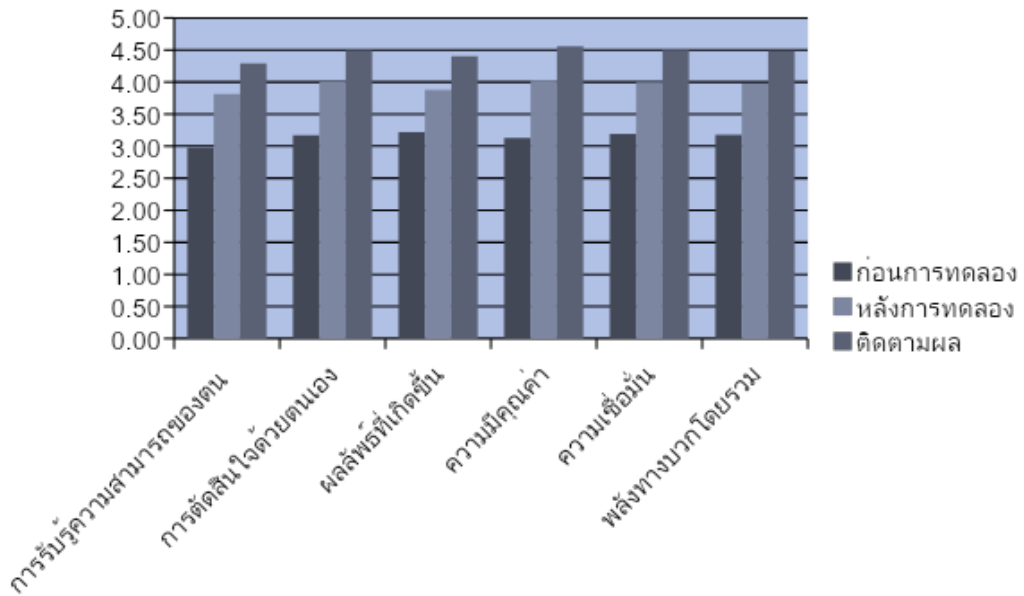
ทั้งนี้ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ นอกระบบใน 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล โดยผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. ก่อนการทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 3.18 (S.D. = 0.36) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหมายความว่าในช่วงก่อนการทดลอง ผู้สูงอายุมีความรู้สึกบวกในระดับที่พอประมาณ ไม่สูงมาก แต่ก็ไม่ต่ำเกินไป ความรู้สึกบวกในระดับนี้อาจสะท้อนถึงความรู้สึกที่หลากหลาย ทั้งความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตน และความมีคุณค่าในตนเองที่ยังไม่ได้รับการเสริมสร้างอย่างเต็มที่

2. หลังการทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 3.98 (S.D. = 0.33) อยู่ในระดับสูง โดยการเพิ่มขึ้นของค่าเฉลี่ยนี้บ่งบอกว่าการทดลองมีผลในการเสริมสร้างพลังทางบวกให้กับผู้สูงอายุ ทำให้พวกเขามีความรู้สึกบวกมากขึ้น ความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตน และความมีคุณค่าในตนเองได้รับการเสริมสร้างทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าพวกเขามีความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ และรู้สึกภูมิใจในตนเองมากขึ้น

3. การติดตามผล พบว่า ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 4.49 (S.D. = 0.12) อยู่ในระดับสูง และมีการกระจายของข้อมูลน้อยลง (S.D. ลดลง) แสดงถึงความสม่ำเสมอในการเสริมสร้างพลังทางบวกในผู้สูงอายุ ความรู้สึกบวกที่เพิ่มขึ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่าผลของการทดลองยังคงมีผลต่อเนื่องและยั่งยืน การติดตามผลที่ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวมสูงสุดนี้ยังบ่งบอกถึงความสำเร็จของการทดลองในการเสริมสร้างความรู้สึกบวกในผู้สูงอายุ ทำให้พวกเขามีความสุขและมีความพึงพอใจในชีวิตมากขึ้น

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ One-Way ANOVA พบว่าค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวมและในทุกองค์ประกอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยค่าเฉลี่ยพลังทางบวกหลังการทดลองและติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง และติดตามผลสูงกว่าหลังการทดลอง ดังนั้น โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการช่วยเสริมสร้างพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ นอกระบบในจังหวัดเชียงรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อจำแนกตามองค์ประกอบจะเห็นการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ นอกระบบใน 3 ระยะอย่างชัดเจน ตามภาพ 3

ภาพที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบใน 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล จำแนกตามองค์ประกอบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพลังทางบวกของงานวิจัยนี้ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 3.45 (S.D. = 0.95) อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ ค่าเฉลี่ยของแต่ละองค์ประกอบ เป็นดังนี้ การตัดสินใจด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M=3.51$ S.D.=0.99) การรับรู้ความสามารถของตน ($M=3.49$ S.D.=1.00) ความเชื่อมั่น ($M=3.48$ S.D.=1.01) ความมีคุณค่า ($M=3.43$ S.D.=0.98) และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่ำสุด ($M=3.37$ S.D.=0.94) สอดคล้องกับการศึกษาของ (Intharavong, 2017) ที่ว่าระดับความรู้ความสามารถในตนเอง การรับรู้ลักษณะงานที่ตนเองปฏิบัติ คุณภาพชีวิตในการทำงานล้วนแล้วแต่มีประเด็นทางบวกกับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาแทบทั้งสิ้น ประเด็นดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบด้วยเช่นกัน เนื่องจากหากมีการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้สูงอายุ ก็จะไปสู่การเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ว่าตนมีสิทธิประโยชน์อะไรบ้าง ผู้วิจัยจึงได้พยายามที่จะเชื่อมโยงดังกล่าวไปในเรื่องของแนวคิดเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ ที่ได้มีการอธิบายสิทธิประโยชน์สำหรับแรงงานกลุ่มนี้ นั่นคือ เรื่องของสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคม ปัญหาการคุ้มครองแรงงานนอกระบบตามกฎหมายประกันสังคม ผู้วิจัยมองว่าหากผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบรับรู้ถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายที่ตนได้รับก็จะทำให้มีโอกาสได้เข้ารับการศึกษานอกสถานที่เจ็บป่วย หรือทุพพลภาพ แต่ถ้ากลุ่มผู้สูงอายุเหล่านี้ไม่มีการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว ความเหลื่อมล้ำต่าง ๆ ก็คงจะยังคงอยู่ต่อไป แล้วคำว่า แรงงานนอกระบบนั้นครอบคลุมหลายประเภทงาน อย่างเช่นที่ (Ministry

of Labor, 2011) ได้จำแนกประเภทของแรงงานนอกระบบไว้ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ทำงานรับจ้างและมีรายได้ประจำหรือไม่ประจำ อาทิเช่น แรงงานรับจ้างเอางานไปทำที่บ้าน แรงงานรับจ้างทำของ แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล แรงงานประมง คนรับใช้ และคนทำงานบ้าน คนขับรถส่วนตัวตามบ้าน และกลุ่มที่ทำอาชีพอิสระทั่วไป อาทิเช่น คนขับรถรับจ้าง เกษตรกร ชาวนา ชาวสวน แม่ค้า หาบเร่แผงลอย ช่างเสริมสวย ช่างตัดผม เจ้าของร้านขายของชำขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ที่พบว่า กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ นอกระบบจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 28.00 รองลงมาคือ อาชีพแรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล คิดเป็นร้อยละ 25.60 อาชีพฟรีแลนซ์/อิสระ คิดเป็นร้อยละ 8.40 อาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 8.00 อาชีพพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอย คิดเป็นร้อยละ 12.40 อาชีพลูกจ้างทำงานบ้าน และคนขับรถรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 6.60 ซึ่งแน่นอนว่าแรงงานนอกระบบที่ประกอบอาชีพเหล่านี้ย่อมประสบปัญหาหนึ่ง คือ รายได้ที่ได้รับค่อนข้างต่ำ ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือเป็นปัญหาของแรงงานนอกระบบโดยทั่วไป ดังที่ (Office of Legal and Labor Research, n.d.) ได้กล่าวว่า ปัญหาของแรงงานนอกระบบโดยส่วนใหญ่ที่พบคือ ค่าตอบแทนต่ำ ไม่ได้รับการจ้างทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ได้รับความเป็นธรรมด้านการจ้างงาน ทำงานหนัก ไม่ได้รับสวัสดิการ ไม่มีวันหยุด และลาพักบ่อย ปัญหาความไม่ปลอดภัยในการทำงาน และปัญหาจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน การขาดโอกาสการพัฒนาทักษะอาชีพและความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนในระบบมีจำกัด ไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองและไม่มีการรวมกลุ่มเนื่องจากขาดโอกาสและไม่เห็นความสำคัญ เช่นนี้ เป็นเพราะความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้สูงอายุ ที่มีข้อจำกัดในเรื่องของอายุ แรงแกายในการทำงาน ตลอดจนเป็นแรงงานนอกระบบยิ่งทำให้ได้รับค่าแรงที่ต่ำ สอดคล้องกับการวิจัยนี้ ที่พบว่า กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงรายมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.20 เช่นเดียวกับการศึกษาต่างประเทศที่พบปัญหาในลักษณะนี้ อย่างเช่นงานของ (Mrejen, Nunes & Giacomini, 2024) ได้ศึกษาเรื่อง ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคมในการใช้ประโยชน์ด้านสุขภาพ และการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในประเทศบราซิล: ผลลัพธ์จากการสำรวจสุขภาพแห่งชาติ ในปี 2019 มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อประเมินความไม่เท่าเทียมที่เกี่ยวข้องกับทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ในการใช้ประโยชน์ด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในประเทศบราซิล โดยผลการศึกษา พบว่า บุคคลที่มีรายได้สูงกว่า และมีการศึกษาสูงกว่าจะมีสถานะสุขภาพที่ดีขึ้น เมื่อเทียบกับบุคคลที่มีรายได้ต่ำกว่า และมีการศึกษาน้อยกว่า นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และความสำเร็จทางการศึกษาสำหรับภาวะสุขภาพส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับ ภาวะสุขภาพ กิจกรรมทางกาย ปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนภาวะซึมเศร้า นอกจากนี้ กลุ่มบุคคลที่มีรายได้สูง และสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะมีโอกาสสูงที่ได้เข้าปรึกษาแพทย์ และมีโอกาสได้รับการดูแลฉุกเฉินที่บ้านน้อยกว่า กล่าวได้ว่า ข้อค้นพบของการศึกษานี้ยิ่งเน้นย้ำถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ และสังคมอย่างมีนัยสำคัญด้านสุขภาพของประชากรสูงอายุในประเทศบราซิล ซึ่งถือเป็นลักษณะที่เป็นสาระสำคัญและแพร่หลายความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งเน้นย้ำให้ผู้เกี่ยวข้องต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมไปถึงการศึกษาของ (Zhang, You, Yu, Wu, & Xu, 2023) ได้ศึกษาเรื่อง ความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสในการใช้จ่ายผู้ป่วยนอกในผู้สูงอายุที่เป็น

โรคหลายโรค: กรณีศึกษา สาธารณรัฐประชาชนจีน กล่าวว่า ที่ผ่านมานั้น ไม่ได้มีการศึกษาประเด็นความไม่เท่าเทียมกันของการใช้จ่ายผู้ป่วยนอกในผู้สูงอายุที่เป็นโรคหลายโรคในสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ผ่านมาอย่างจริงจัง การศึกษานี้จึงมุ่งศึกษาเพื่อจะประเมินสถานการณ์ดังกล่าวได้ โดยผลการศึกษา พบว่า ควรมีการปรับปรุงนโยบายสิทธิประโยชน์การเบิกจ่ายผู้ป่วยนอกสำหรับผู้สูงอายุที่มีรักษาโรคเรื้อรังอย่างมีประสิทธิภาพ และอย่างเท่าเทียมกัน โดยอาจต้องดำเนินการเพิ่มเติม อาทิเช่น การเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวหลายโรคเพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงความต้องการทางการแพทย์ไปสู่ความต้องการและเร่งสร้างขีดความสามารถในชนบทเพื่อการให้บริการการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ กล่าวได้ว่า บริบทและสถานการณ์ที่เป็นปัญหาต่อความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบทั้งในจังหวัดเชียงรายเอง หรือตามที่ต่าง ๆ ทั่วโลก คือ เรื่องของการเข้าถึง รับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายที่ตนเองควรได้รับ การรับรู้ความสามารถของตนการตัดสินใจด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นความมีคุณค่า และความเชื่อมั่น ยังไม่มากพอ ฉะนั้นแล้ว หากต้องการจัดปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างพลังทางบวก หรือเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้สูงอายุกลุ่มดังกล่าว เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (Chutima and Paricha, 2017) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจและความแตกฉานด้านสุขภาพต่อความแตกฉานด้านสุขภาพ ในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของผู้สูงวัย ในเทศบาลตำบลอู่เม่า อำเภอเวียงตาล จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาผลของการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจและความแตกฉานด้านสุขภาพต่อความแตกฉานด้านสุขภาพในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของผู้สูงวัย ในเทศบาลตำบลอู่เม่า อำเภอเวียงตาล จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่า ภายหลังจากทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ ทักษะการสื่อสาร ทักษะในการตัดสินใจ และทักษะการจัดการตนเอง การรู้เท่าทันสื่อเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรมีการพัฒนา ความแตกฉานทางด้านสุขภาพ ด้านทักษะการสื่อสาร และทักษะในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติ เพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตในผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ และการศึกษาของ (Wang, Xie, Liang, Zhou & Lu, 2022) ได้ศึกษาเรื่อง การเชื่อมโยงการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับการรักษาผู้ดูแลผู้สูงอายุ: การศึกษาภาคตัดขวางตามทฤษฎีการเสริมอำนาจ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาว่าการใช้ปัญญาประดิษฐ์เกี่ยวข้องกับการรักษาผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างไร ผลการศึกษา พบว่า การเพิ่มขีดความสามารถของโครงสร้างปัญญาประดิษฐ์ เช่น การศึกษา และการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ การเพิ่มโอกาสเรียนรู้และการพัฒนา การสนับสนุนทรัพยากร เป็นต้น สามารถเป็นสิ่งช่วยในการเสริมอำนาจแก่ผู้สูงอายุได้อย่างดี

จากประเด็นปัญหาที่พบในผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 นำไปสู่การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบจังหวัดเชียงราย โดยการศึกษาครั้งนี้ได้นำรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบจังหวัดเชียงราย เป็นการสร้างโปรแกรมกลุ่มฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการเพื่อ

เสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย โดยลักษณะของกลุ่มฝึกอบรม เป็นกลุ่มฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการที่มุ่งนำไปใช้ในการเสริมสร้างพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบ 5 องค์ประกอบ คือ การรับรู้ความสามารถของตน การตัดสินใจด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีคุณค่า และความเชื่อมั่นมาใช้ พบว่า ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงรายโดยรวมและรายองค์ประกอบทุกด้านแตกต่างกัน สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย นั่นคือ กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบที่เข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการมีพลังทางบวกก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลแตกต่างกัน หมายความว่าทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน การตัดสินใจด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีคุณค่า และความเชื่อมั่น หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าผลของการใช้โปรแกรมรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกดังกล่าวสามารถใช้ได้ผล เพราะส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก ดังเช่นที่ (World Health Organization, 2005) ได้ให้ข้อมูลว่า การสร้างและส่งเสริมสุขภาพจิต (Mental Health Promotion) การใช้เทคนิคทางจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาพจิตและการป้องกันปัญหาทางจิตใจ โดยการสร้างและส่งเสริมสุขภาพจิต (Mental Health Promotion) เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพจิตของบุคคลทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับสังคม ทำให้ผู้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข หรืออาจเป็นการจัดการความเครียดอย่างหนึ่ง อย่างที่ (Lazarus, 1984) กล่าวว่า การจัดการความเครียด (Stress Management) การใช้เทคนิคจิตวิทยาในการจัดการความเครียดและช่วยลดระดับความเครียดในชีวิตประจำวัน ซึ่งการจัดการความเครียดเป็นกระบวนการที่สำคัญในการดูแลสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (Indarwati, et al., 2023) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมพลังอำนาจของผู้ดูแลในการสร้างผู้สูงอายุใน SEMADU กล่าวว่า โลกกำลังเผชิญกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยในปี 2020 พบว่า ประชากรสูงวัยเกือบครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุในประเทศอินโดนีเซียประสบปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต เช่นนี้แล้วบทบาทของผู้ดูแลในการช่วยให้ผู้สูงอายุบรรลุความต้องการพื้นฐาน และกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เครื่องมือการเสริมพลังอำนาจของผู้ดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็นเช่นเดียวกัน จึงเป็นที่มาของการศึกษานี้ โดยผลจากการใช้เครื่องมือดังกล่าว พบว่า การเสริมสร้างศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ สามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิต และภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุได้ การเสริมพลังอำนาจดังกล่าว จึงสามารถเป็นแนวทางในการจัดการกับประชากรผู้สูงอายุในประเทศอินโดนีเซียได้ หรือการศึกษาของ (Chutima and Paricha, 2017) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจและความแตกฉานด้านสุขภาพต่อความแตกฉานด้านสุขภาพ ในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของผู้สูงวัย ในเทศบาลตำบลอู่เม่า อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาผลของการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจและความแตกฉานด้านสุขภาพต่อความแตกฉานด้านสุขภาพในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของผู้สูงวัย ในเทศบาลตำบลอู่เม่า อำเภอปางศิลาทอง จังหวัด

ภาพสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่า ภายหลังจากทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ ทักษะการสื่อสาร ทักษะในการตัดสินใจ และทักษะการจัดการตนเอง การรู้เท่าทันสื่อ เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรมีการพัฒนา ความแตกฉานทางด้านสุขภาพ ด้านทักษะการสื่อสาร และทักษะในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติ เพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตในผู้สูงอายุให้มีประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โปรแกรมฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ จัดโปรแกรมฝึกอบรมที่เน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ต้องการของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ทักษะใหม่ที่สามารถเพิ่มความแข็งแกร่งในการทำงานและสร้างรายได้
2. สนับสนุนการเปิดโอกาสทางการทำงาน ส่งเสริมให้สถานประกอบการรับสมัครแรงงานผู้สูงอายุโดยเสริมสร้างความรู้และเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับคุณค่าของแรงงานผู้สูงอายุและประสบการณ์ที่พิเศษที่พวกเขาสามารถนำเข้ามาใช้ในองค์กร
3. การสนับสนุนทางกฎหมายและนโยบาย สร้างแนวทางที่ชัดเจนและมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนแรงงานผู้สูงอายุที่ทำงานอย่างไม่เป็นทางการ รวมถึงนโยบายที่ส่งเสริมการทำงานและสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเองต่อผู้สูงอายุ
4. การสร้างฐานความรู้และการเชื่อมโยง สร้างฐานความรู้ที่มั่นคงเกี่ยวกับประสบการณ์และทักษะของแรงงานผู้สูงอายุ และสร้างเครือข่ายทางวิชาการและภาคีเครือข่ายที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐ
5. การประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชน สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนในการพัฒนาโปรแกรมและนโยบายที่เหมาะสมกับความต้องการและบูรณาการของแรงงานผู้สูงอายุในพื้นที่นั้น
6. การวัดและประเมินผล สร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลของโปรแกรมเสริมสร้างพลังทางบวก เพื่อทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ
7. การสนับสนุนทางเศรษฐกิจ สร้างมาตรการสนับสนุนทางเศรษฐกิจที่ช่วยเพิ่มรายได้และความมั่นคงให้กับแรงงานผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สามารถส่งเสริมการสร้างรายได้เพิ่ม

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยและพัฒนา

1. การศึกษาและวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์และความต้องการของกลุ่ม การศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ และการสำรวจความต้องการที่แท้จริงของพวกเขา ในด้านการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะ

2. การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมและการศึกษาต่อเนื่อง สร้างโปรแกรมฝึกอบรมที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ

3. การสร้างฐานความรู้และเครือข่าย สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างองค์กรภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพของแรงงานผู้สูงอายุ

4. การส่งเสริมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยน สร้างการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและแรงงานเพื่อเพิ่มความเข้าใจและความตระหนักในการดูแลแรงงานผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

Chatthananon, T. (1997). Understanding for improving the quality of life of the elderly. *Journal of Health Promotion and Hygiene Environment*. Bangkok: Office of Health and Environmental Promotion.

Chiang Rai Provincial Labor Office. (2021). *Report on the labor situation in Chiang Rai Province, year 2021 (January - December)*. Chiang Rai: Chiang Rai Provincial Labor Information Center.

Ekburanawat, W. (2010). *Elderly Worker*. Bangkok: Center for Occupational Medicine and Medicine Environment Nopparat Ratchathani Hospital.

Indarwati,R., Ulfiana,E., Has, E. M.M., Rahmadi, C., Mufida, L., Yunara, Y., Veriyallia, V., & Farhanidiah, S. (2023). *Caregiver Empowerment as An Effort to Create Semadu Elderly*. *J. Pengabdian Masyarakat dalam Kesehatan*. 5(1): 8-12. Doi: 10.20473/jpmk.v5i1.42334

Intharawong, S. (2017). *Influence between perception of self-efficacy. Perception of the nature of work performed and its quality Good life at work affecting the performance of personnel in a new group of higher education institutions*. [Degree Thesis Master of Business Administration] Rajamangala University of Technology Thanyaburi.

Karasomboon, C., & Nipphanon P. (2017). Results of the application of empowerment and Health proficiency to health proficiency To prevent high blood pressure in the elderly In Ummao Subdistrict Municipality, Yang Talat District, Kalasin Province. *Journal of Health Education*, 40(2): 141-156.

Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer Publishing Company.

Ministry of Labor. (2018). *Action plan for informal labor management 2017 - 2021*. Bangkok:

- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Labor Ministry of Labor.
- Mrejen, M., Nunes, L., & Giacomini, K. (2024). Socioeconomic inequalities in health and healthcare utilization among the elderly in Brazil: results from the 2019 National Health Survey. *Public Health*. January 2024. DOI: 10.1016/j.puhe.2023.11.015
- Office of Legal and Labor Research. (n.d.). *Synthesizing knowledge from research on informal workers for Effectively manage the informal sector well, Department of Labor Protection and Welfare*. Complete report. Excellent Business Management Company Limited.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *Draft 20-year national strategy (2017-2036)*. Retrieved on 7 June 2024, from https://www.dga.or.th/wp-content/uploads/2018/08/file_32600e26a233b3fc9c88e48300c10334.pdf
- Sombat, L. (2006). *Current state of family care for the elderly*. Research report. Bangkok: Thammasat University.
- Stevens, J. P. (2002). *Applied multivariate statistics for the social sciences*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Tangchonthip, K. (2007). *Thailand's ever-growing single city*. Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research Mahidol University.
- Wang, Y., Xie, C., Liang, C., Zhou, P., & Lu, P. (2022). Association of artificial intelligence use and the retention of elderly caregivers: A cross-sectional study based on empowerment theory. *Journal Nurs Manag*, 2022: 3827-3837. <https://doi.org/10.1111/jonm.13823>
- Wapattanawong, P. & Prasatkul, P. (2011). *Thai population in the future*. Retrieved on June 7, 2024, from <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/IPSR/AnnualConference/Conferencell/Article/Article02.html>
- Whetten, D.A., & Cameron, K.S. (2016). *Developing Management Skills*. New York: Pearson.
- Wongprapat, Y. (2011). *Study of health promotion system towards development guidelines for the elderly group of Ban San Sai Luang, San Sai District, Chiang Mai Province*. Bangkok: Thailand Research Fund (TRF).
- Wongratana, C. (2017). *Techniques for using statistics for research*. Bangkok: Amara Printing.
- World Health Organization. (2005). *Promoting mental health: concepts, emerging evidence, practice (Summary Report)*. World Health Organization.
- Zhang, K., You, H., Yu, L., Wu, Q., & Xu, X. (2023). Inequality of opportunity in outpatient expenditure among the elderly with multimorbidity: evidence from China. *BioMed Central Ltd*. DOI: 10.1186/s12939-023-01953-z